

Nr 78.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående prisutjämningsavgift m. m.; given Stockholms slott den 8 februari 1952.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

John Ericsson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Fortsatt bemyndigande att meddela föreskrifter om prisutjämningsavgift begäres för tiden till och med den 30 juni 1953.

Förslag framlägges rörande dispositionen av vissa medel, som influtit i form av prisutjämningsavgifter.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 februari 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ericsson, frågor om fortsatt bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgift samt disposition av medel som influtit i form av prisutjämningsavgifter m. m.

**I. Prisutjämningsavgifter m. m. å vissa skogsprodukter
åren 1945—1951.**

Alltsedan år 1945 har riksdagen årligen bemyndigat Kungl. Maj:t att, när behov därav ur prispolitiska synpunkter anses föreligga, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift för varor, som utföras ur riket. Nu gällande bemyndigande, som meddelats genom riksdagens skrivelse den 16 maj 1951, nr 242, gäller till och med den 30 juni 1952.

Med anledning av 1945 års riksdags beslut utfärdade Kungl. Maj:t den 25 maj 1945 (nr 256) förordning angående prisutjämningsavgift. I denna förordning — som genom förordningar den 14 juni 1946, nr 282, och den 31 oktober 1947, nr 863, i vissa smärre avseenden ändrats — stadgas, bl. a., att Kungl. Maj:t må, när behov därav ur prispolitiska synpunkter prövas föreligga, förordna, att viss avgift (prisutjämningsavgift) skall erläggas för vara, som utföres ur riket (1 §), att prisutjämningsavgift utgår enligt grunder och med belopp, som Kungl. Maj:t bestämmer (2 §), samt att medel, som inflyta genom uttagande av prisutjämningsavgift, skola fonderas och användas enligt vad särskilt stadgas (2 §). I övrigt innehåller förordningen föreskrifter om debitering, uppbörd och redovisning av prisutjämningsavgifter samt vissa straff- och processrättsliga stadganden. Förordningen, som ursprungligen gällde till och med den 30 juni 1946, har sedermera förlängts, senast genom förordningen den 1 juni 1951, nr 333, till och med den 30 juni 1952.

Prisutjämningsavgift har hittills uttagits endast beträffande vissa skogsindustriprodukter.

I kungörelse den 25 maj 1945, nr 257, (ändrad 1946: 197) angående prisutjämningsavgift å vissa trävaror meddelades föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift vid utförsel ur riket av vissa i kungörelsen angivna sågade trävaror av inhemsk furu och gran. Ifrågavarande kungörelse ersattes av kungörelsen den 9 maj 1947, nr 184, (ändrad 1947: 705, 1948: 121 samt 1949: 5, 57 och 490) angående prisutjämningsavgift å vissa trävaror. I 2 § sistnämnda kungörelse enligt dess ursprungliga lydelse stadgades bl. a. att prisutjämningsavgift ej skulle uttagas beträffande varuparti, för vilket jämlikt av Kungl. Maj:t godkänd överenskommelse belopp motsvarande prisutjämningsavgiften skulle avsättas i annan ordning. Enligt 2 § i dess lydelse enligt kungörelsen 1948: 121 stadgades undantag beträffande varuparti, för vilket jämlikt av Kungl. Maj:t godkänd överenskommelse i stället för prisutjämningsavgift medel skulle avsättas i annan ordning.

År 1947 träffade statens bränslekommission med Kungl. Maj:ts godkännande avtal med dels Svenska trävaruexportföreningen, dels Svenska cellulosa-föreningen, dels Svenska trämasseföreningen, vari dessa föreningar åtog sig att av sina medlemmar uppbära en avgift per viss enhet exporterad vara för avsättning till särskilda konjunkturutjämningsfonder. Avsikten var att fondmedlen skulle steriliseras på så sätt, att medlen utlånades till riksgäldskontoret fram till januari 1951, varefter återbetalning till företagen skulle ske med $\frac{1}{3}$ årligen.

Även år 1948 slöto nyssnämnda parter avtal om avsättningar till konjunkturutjämningsfonder. Därvid överenskomms emellertid för cellulosa- och trämasseindustriens del att endast 50 procent av avgiften skulle — vid samma utbetalningsterminer som förut nämnts — återgå till företagen, medan återstoden i januari 1951 skulle utbetalas, med 20 procent till särskilda länsstiftelser med ändamål att främja det enskilda skogsbruket, med 24 procent till sociala stiftelser vid varje enskilt företag till förmån för där anställda arbetare (företagsstiftelser) samt med 6 procent till en central social stiftelse till förmån för samtliga inom skogsindustrien sysselsatta arbetare (centralstiftelsen). I anslutning till dessa överenskommelser utfärdades kungörelsen den 11 juni 1948, nr 293, angående prisutjämningsavgift å pappersmassa av trä. Kungörelsen berörde endast sådana företag inom cellulosa- och trämasseindustrien, som icke anslutit sig till 1948 års avtal mellan bränslekommissionen, å ena, samt cellulosa-föreningen respektive trämasseföreningen, å andra sidan. Redan hösten 1948 upphävdes kungörelsen och samtidigt upphörde nämnda avtal att gälla.

Såväl år 1949 som i början av år 1950 träffades mellan bränslekommissionen och trävaruexportföreningen avtal om fortsatta avsättningar till föreningens konjunkturutjämningsfond. Dessa båda avtal hade i stort sett samma innehåll som 1947 års avtal mellan samma parter.

På grund av de mellan bränslekommissionen och branschföreningarna ingångna avtalen ha sammanlagt 124 miljoner kronor influtit till cellulosa-föreningens och trämasseföreningens konjunkturutjämningsfonder samt 110 miljoner kronor till trävaruexportföreningens konjunkturutjämningsfond.

Av förstnämnda belopp ha hittills i runt tal 72 miljoner kronor återburits till företagen samt 6,7 miljoner kronor överförts till länsstiftelserna, 8,5 miljoner kronor till företagsstiftelserna och 2,1 miljoner kronor till centralstiftelsen. Av det till trävaruexportföreningens fond influtna beloppet ha hittills omkring 72 miljoner kronor återbetalts till företagen.

Under sommaren 1950 började priserna å flertalet råvaror världen runt att kraftigt stiga. Beträffande vårt lands exportvaror kom detta till uttryck framför allt i fråga om skogsindustriprodukterna. De starkt stigande exportpriserna på dessa skogsprodukter inverkade ogynnsamt på hemmamarknaden. Sålunda ledde prisspänningen mellan exportpriserna och de inhemska priserna till att brist uppstod på hemmamarknaden särskilt i fråga om papp, papper och pappersmassa. Dessutom befarades att det ökade tillflödet av pengar till skogsindustrien kunde bidra till en icke önskvärd inflationistisk utveckling i vårt land. Det ansågs därför nödvändigt att söka sterilisera en viss del av de stigande exportinkomsterna. I detta syfte upptogs under hösten 1950 förhandlingar mellan statsmakterna samt de ledande branschföreningarna inom skogsindustrien. Förhandlingarna ledde till att i december 1950 avtal träffades mellan statens handels- och industrikommission för Kungl. Maj:t och Kronan, å ena, samt respektive cellulosa-föreningen, trämasseföreningen, trävaruexportföreningen och Svenska pappersbruksföreningen, å andra sidan, angående erläggande av vissa konjunkturutmättningsavgifter under år 1951.

Beträffande avgifternas storlek gällde enligt avtalet med cellulosa-föreningen, att till avtalet anslutna företag skulle för varje ton på export levererad kemisk massa betala 100 kronor för viskos och 150 kronor för annan kemisk massa. Dessa avgifter skulle utgå i första hand under första kvartalet 1951. De voro beräknade med ledning av genomsnittspriset för leveranser till England under fjärde kvartalet 1950. I fråga om andra—fjärde kvartalen 1951 föreskrevs i avtalet, att avgifterna skulle på närmare angivet sätt anpassas efter växlingarna i genomsnittspriset. Under andra kvartalet var avgiften för viskos 200 kronor och för annan kemisk massa likaledes 200 kronor. Under tredje kvartalet voro motsvarande avgifter 450 kronor respektive 470 kronor och under fjärde kvartalet 450 kronor respektive 490 kronor.

Enligt avtalet med trämasseföreningen skulle avgiften för varje ton på export levererad mekanisk massa beräknas efter liknande grunder som nyss angivits. Avgiften var under första kvartalet 40 kronor, under andra kvartalet 75 kronor, under tredje kvartalet 120 kronor och under fjärde kvartalet 135 kronor.

Jämväl enligt avtalet med pappersbruksföreningen skulle avgifterna vara avpassade efter på visst sätt beräknade genomsnittspriser. För första kvartalet 1951 var avgiften fastställd till 50 kronor/ton för tidningspapper, 50 kronor/ton för maskinpapp och 100 kronor/ton för annat papper och papp. Under andra kvartalet utgick avgiften med 200 kronor respektive 100 kronor och 210 kronor, under tredje kvartalet med 260 kronor respektive 190

kronor och 350 kronor samt under fjärde kvartalet med 360 kronor respektive 190 kronor och 350 kronor.

Enligt avtalet med trävaruexportföreningen skulle avgiften under hela år 1951 utgå med 65 kronor per standard av närmare angivna trävaror.

Gemensamt för de fyra avtalen var att exportören skulle inbetala avgiften senast två månader efter utgången av den kalendermånad, varunder leverans ägt rum. Avgifterna skulle uppbäras av vederbörande branschförening och därefter tillföras för ändamålet bildade fonder (1951 års cellulosafond, 1951 års trämassefond, 1951 års trävarufond och 1951 års pappersfond). Uppburna avgifter skulle av vederbörande förening snarast möjligt överlämnas till riksgäldskontoret för sterilisering.

Av inbetalda avgifter skulle 70 procent tillfalla företagen. Enligt avtalen med cellulosa-föreningen, trämasseföreningen och trävaruexportföreningen skulle återstående 30 procent fördelas med en tredjedel på envar av förut omnämnda slag av stiftelser, nämligen länsstiftelserna, företagsstiftelserna och centralstiftelsen. Enligt avtalet med pappersbruksföreningen skulle berörda 30 procent fördelas sålunda, att 7 procent skulle tillfalla länsstiftelserna, 20 procent företagsstiftelserna och 3 procent den år 1944 bildade Stiftelsen Pappersbrukens Forskningsinstitut.

I samtliga avtal stadgades att utbetalning av de hos riksgäldskontoret inestående medlen, varå ränta ej utginge, skulle ske med $\frac{1}{5}$ årligen med början under januari 1958. Det skulle dock vara Kungl. Maj:ts obetaget att vid vikande konjunkturer med sysselsättnings- och avsättnings svårigheter inom förevarande industrier medgiva tidigare utbetalning.

I alla avtalen föreskrevs vidare, att även företag som icke vore medlem i vederbörande branschförening ägde biträda avtalet; förutsättning för giltigheten av avtal vore, att företag, som icke anslutit sig till detsamma, skulle enligt särskild författning erlagga minst lika stor avgift för respektive varuslag som enligt avtalet eller ock genom överenskommelse med statens handels- och industrikommission förbinda sig att erlagga viss avgift, varvid överenskommelsen icke skulle få innehålla för företaget förmånligare bestämmelser än som fastställts i avtalet.

Slutligen stadgades i avtalen, att vederbörande förening vore berättigad att uppsäga avtalet med omedelbar verkan, bl. a., därest företagens försäljningar gjordes beroende av statliga prisbestämmelser eller därest beskattningen icke bleve ordnad på sådant sätt, att erlagda avgifter finge av företagen avdragas vid taxering för det år de erlades, att avgifterna icke skulle beskattas hos vederbörande fondstiftelse eller övriga stiftelser, samt att beskattning hos företagen av återbetalda medel såsom inkomst av rörelse skulle ske först vid utbetalning enligt avtalet.

I anslutning till de sålunda ingångna avtalen utfärdades kungörelsen den 3 november 1950, nr 586, om prisutjämningsavgift å vissa trävaror, pappersmassa av trä samt vissa slag av papp och papper. Genom kungörelsen, som trädde i kraft den 1 januari 1951, upphävdes kungörelsen den 9 maj 1947, nr 184, om prisutjämningsavgift å vissa trävaror. Av 2 § i den nya kungörel-

sen framgår att den icke är tillämplig beträffande varuparti, för vilket avgift skall erläggas enligt särskilt avtal. De i kungörelsen föreskrivna avgifterna, som äro angivna å en vid kungörelsen fogad förteckning, voro i stort sett överensstämmande med dem, som enligt avtalen skulle utgå för första kvartalet 1951. Sedermera har förteckningen ändrats vid varje kvartalsskifte, så att prisutjämningsavgifterna under hela år 1951 kommit att överensstämma med de enligt avtalen utgående konjunkturutjämningsavgifterna (se SFS 1951: 138, 331 och 635). Genom kungörelse den 15 december 1950, nr 652, ändrades förteckningen sålunda att även pappersved samt pappersavfall och makulerade tryckalster belades med prisutjämningsavgift, som bestämdes till 14 kronor per m³ fast mått respektive 150 kronor per ton. Kungörelsen tillkom såsom ett led i avgiftsbeläggningen av cellulosaexporten. Det ansågs ligga i sakens natur, att pappersved och pappersavfall, som båda äro råvaror för cellulosatillverkning, icke skulle få säljas till sådana priser, att utlandets massa- och pappersindustrier bleve gynnade i konkurrensen på världsmarknaden med de svenska skogsindustrierna.

I enlighet med vad som förutsatts i de i december 1950 ingångna avtalen blevo vidare hösten 1950 då gällande bestämmelser om maximipriser å papper upphävida.

Slutligen ha genom förordningen den 30 mars 1951 (nr 148) om rätt att vid taxering för inkomst njuta avdrag för avgifter till vissa stiftelser, m. m. bestämmelser utfärdats rörande beskattningen av de medel, som inflyta enligt de fyra avtalen. Bestämmelserna ha i sak den innebörd, som förutsatts i avtalen.

Rörande vissa tilläggsavtal, varigenom de med cellulosaaföreningen, trämasseföreningen och pappersbruksföreningen slutna överenskommelserna modifierats såvitt angår 4. kvartalet 1951, kommer jag att senare lämna redogörelse.

Det kan beräknas att på grund av de år 1950 ingångna avtalen sammanlagt omkring 650 miljoner kronor inflyta i avgifter.

II. Fortsatt bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgift.

Under år 1951 ha exportpriserna på skogsprodukter kraftigt stegrats. Prishöjningarna ha varit vida större än man vid 1950 års förhandlingar ansåg ligga inom möjligheternas gräns. Hösten 1951 voro priserna i genomsnitt mer än 100 procent högre än vid samma tidpunkt föregående år. Icke heller i fråga om den inhemska marknaden har prisutvecklingen blivit den väntade. Tanken var att priset på hemmamarknaden skulle komma att motsvara exportpriset, minskat med därå utgående avgift. I stället har hemmamarknadspriset i fråga om vissa varuslag varit lika högt som och i vissa fall t. o. m. högre än exportpriset. Detta bör ses i samband med att bristen på framför allt papper, papp och pappersmassa blivit ännu mera påtaglig än under år 1950. Vidare har faran för en inflationistisk utveckling ytterligare ökats.

På eftersommaren 1951 upptogs därför förhandlingar mellan representer för statsmakterna och de ledande branschorganisationerna inom skogsindustrien i syfte att undersöka möjligheterna för en fortsatt samverkan i fråga om exportvinsternas sterilisering och användning. Förhandlingarna ha utmynnat i att nya avtal ingåtts mellan statens handels- och industrikommission för Kungl. Maj:t och Kronan, å ena, samt respektive Svenska cellulosaföreningen, Svenska trämasseföreningen och Svenska pappersbruksföreningen, å andra sidan, angående konjunkturutjämningsavgifter för år 1952. De med Svenska trävaruexportföreningen förda förhandlingarna ha icke lett till annat resultat än att mellan kommissionen och föreningen överenskommits, att det år 1950 ingångna avtalet skulle förlängas att gälla för januari 1952.

De mellan kommissionen samt *cellulosaföreningen* respektive *trämasseföreningen* träffade avtalen om avgifter för kemisk respektive mekanisk massa för år 1952, vilka avtal båda äro dagtecknade den 15 november 1951, skilja sig i åtskilliga hänseenden från motsvarande överenskommelser för år 1951.

Fortfarande gäller att envar av föreningarna förbinder sig att av de medlemmar i föreningen, vilka biträda respektive avtal, uppbära och — efter närmare angivna avdrag — till riksgäldskontoret för varje ton under år 1952 på export levererad kemisk respektive mekanisk massa inbetala en konjunkturutjämningsavgift.

Liksom förut stadgas att avgiften skall fastställas kvartalsvis med ledning av ett framräknat genomsnittspris för gjorda exportleveranser. En nyhet är emellertid, att till grund för detta pris skola ligga försäljningar icke endast på England utan även på åtskilliga andra marknader av betydelse, samt att skilda avgifter skola utgå för oblekt cellulosa, blekt cellulosa och viskos ävensom för torr mekanisk massa och våt mekanisk massa. Liksom tidigare anpassas avgiften på närmare angivet sätt efter växlingarna i genomsnittspriset.

Det må nämnas att avgiften för första kvartalet 1952 bestämts till 560 kronor för oblekt cellulosa, 540 kronor för blekt cellulosa, 380 kronor för viskos, 135 kronor för torr mekanisk massa och 200 kronor för våt mekanisk massa, allt per ton.

Enligt de nya avtalen åligger det företaget att inbetala vederbörlig avgift senast en månad efter utgången av den kalendermånad, varunder leveransen skett.

Beträffande fördelningen av influtna avgifter ha helt nya regler avtalats. Sålunda har den del, som skall återgå till företagen, minskats från 70 till 66 procent. En viktig nyhet är, att staten omedelbart äger uppbära 26 procent av avgifterna såsom förskottsskatt. Den slutliga återbäringen till företagen kommer alltså att uppgå till 40 procent av inbetalda avgifter. Vid denna återbetalning skall statlig beskattning icke ske. Däremot skall vid återbetalningen såväl det återburna beloppet som det såsom förskottsskatt gäldade beloppet upptagas till kommunal beskattning.

I detta sammanhang må även nämnas att i anslutning till de under hösten

1951 förda förhandlingarna avseende 1952 års avgifter träffats särskilda tilläggsavtal till de mellan handels- och industrikommissionen och vissa branschorganisationer i december 1950 ingångna överenskommelserna rörande konjunkturutjämningsavgifter. Enligt tilläggsavtalet med cellulosa-föreningen skola de avgifter för exportleveranser under fjärde kvartalet 1951, som enligt 1950 års överenskommelse skola inbetalas till 1951 års cellosafond, i stället betalas till en särskild fond, benämnd cellosafonden för fjärde kvartalet 1951. Av de sålunda inbetalda avgifterna skola 28 procent tillfalla staten såsom skatt att omedelbart inlevereras till statsverket. Skattebeloppet skall tagas av de 70 procent, som enligt överenskommelsen den 8 december 1950 skulle tillfalla företagen. Av de å fjärde kvartalet 1951 belöpande avgifterna skola sålunda endast 42 procent sedermera återbetalas till företagen. De med trämasseföreningen och pappersbruksföreningen ingångna tilläggsavtalen innehålla liknande bestämmelser. För fjärde kvartalet 1951 skall sålunda inbetalning ske till särskilda fonder, benämnda trämassefonden för fjärde kvartalet 1951 respektive pappersfonden för fjärde kvartalet 1951. Avtalet med Svenska trävaruexportföreningen för år 1951 har icke berörts av någon tilläggsöverenskommelse.

Chefen för finansdepartementet har förut denna dag, då han anmält proposition med förslag till förordning om särskild skatt å vissa exportavgifter avseende år 1952 m. m., upptagit frågan om behandling i skattehänseende av de inbetalda avgifterna.

Vad angår fördelningen av 1952 års avgifter gäller vidare att bidragen till länsstiftelserna skola upphöra och att företagsstiftelsernas andel begränsats till 4 procent. En av föreningarna grundad stiftelse för teknisk och skoglig forskning samt utbildning skall erhålla 3 procent. Återstående 27 procent skola bilda två fonder inom riksgäldskontoret. Den ena fonden erhåller 12 procent att användas för åtgärder till fromma för skogsvården (skogsvårdsfonden) och den andra fonden 15 procent att användas för arbetsanskaffning inom skogsindustrierna vid lågkonjunktur eller liknande ändamål (lågkonjunkturfonden).

De andelar, som tillfalla företagsstiftelserna och forskningsstiftelsen samt företagen, skola i princip utbetalas med $\frac{1}{5}$ varje år med början i januari 1959. Fortfarande skall ingen ränta utgå å de sålunda steriliserade medlen.

Beträffande skogsvårdsfonden och lågkonjunkturfonden gäller att de skola användas, när detta finnes vara ur konjunktursynpunkt lämpligt. Kungl. Maj:t skall bestämma tidpunkten för användningen och den omfattning, i vilken medlen vid olika tidpunkter få tagas i anspråk. Utbetalningar ur skogsvårdsfonden skola dock börja senast år 1962. För vardera fonden skall finnas en styrelse, utsedd av parterna, med uppgift att, sedan Kungl. Maj:t beslutat om utbetalning ur fonden, inkomma med förslag om medlens användning. Kungl. Maj:t må icke gå utanför av styrelsen framlagt förslag. Icke heller i fråga om dessa fonder skall ränta utgå. Dock skall särskild överenskommelse sedermera kunna träffas om ränta från och med år 1967. Skulle fonderna icke vara tömda den 1 januari 1972, äga företagen återfå kvarstående medel.

I fråga om skogsvårdsfonden och lågkonjunkturfonden förutsättes vidare, att staten skall äga rätt att av belopp, som inflyta till de båda fonderna, uttaga högst hälften i form av räntefria lån att användas till räntelösa tilläggs lån för bostadsbyggen eller liknande ändamål.

Såsom förutsättning för avtalens giltighet gäller, att de till avtalet anslutna företagens försäljningar av kemisk respektive mekanisk massa icke göras beroende av statliga prisbestämmelser, att inbetalda avgifter skola vara avdragsgilla vid taxeringen för det år de erläggas, samt att stiftelser och fonder skola vara befriade från skyldighet att erlägga skatt för inkomst och förmögenhet.

Slutligen återfinnes i båda avtalen bestämmelse om att företag, som icke anslutit sig till vederbörande avtal, ej må i fråga om exportleveranser av kemisk respektive mekanisk massa behandlas förmånligare än företag, som biträtt avtalet.

I anslutning till de ingångna avtalen ha föreningarna förbundit sig att under år 1952 på hemmamarknaden försälja lika stor mängd massa som under år 1951 men till ett pris, som skall motsvara gällande genomsnittspris på export, minskat med utgående konjunkturutmättningsavgift. Dock skola föreningarna vara berättigade att härtill lägga ett mindre, på visst sätt beräknat pristillägg.

I detta sammanhang bör nämnas att förhandlingar ägt rum om slutande av separata avtal med ett antal massaexportörer, som icke äro anslutna till överenskommelserna med cellulosa- och trämasseföreningarna. Dessa förhandlingar ha lett till att överenskommelser träffats med två företag, nämligen Bowaters Svenska trämassfabriker aktiebolag samt Aktiebolaget Högfors träsliperi. Innehållet i överenskommelserna ansluter sig i allt väsentligt till det mellan handels- och industrikommissionen och trämasseföreningen träffade avtalet. Det är ännu för tidigt att uttala sig om huruvida ytterligare separata avtal kunna komma till stånd.

Det mellan kommissionen och *pappersbruksföreningen* ingångna avtalet om avgifter å papper och papp för år 1952, vilket avtal är dagtecknat den 1 februari 1952, är i huvudsak uppbyggt efter samma grunder som avtalen med cellulosa- och trämasseföreningarna. Avgiftsberäkningen är emellertid mera invecklad, beroende dels därpå att priserna för olika slag av papper och papp äro synnerligen växlande, dels på att framställningskostnaderna icke äro desamma för företag, som själva tillverka den för produktionen erforderliga pappersmassan, och för företag, som för sin pappers- och papptillverkning äro hänvisade till att inköpa massa från annat håll. Beträffande tidningspapper tillkommer, att priserna äro högst olika på skilda marknader. Med undantag för sistnämnda slag av papper är den s. k. scannoteringen på England avgörande för avgiftens storlek. Tidningspapperet är uppdelat i fyra marknadsgrupper, varvid avgiften beräknas för varje marknad för sig med ledning av ett framräknat genomsnittspris.

Avgiften för första kvartalet 1952 är för tidningspapper fastställd till 360 kronor per ton. För övrigt papper samt kraftliner, papp och kartong

anpassas avgiften efter nämnda scannoteringar. Avgiften för 1. kvartalet skall dock lägst vara för övrigt papper 250 kronor, för kraftliner 200 kronor samt för papp och kartong 100—200 kronor per ton, beroende på cellulosahalten, för företag, som äro självförsörjande i fråga om massa.

Beträffande avgifternas fördelning skiljer sig överenskommelsen med pappersbruksföreningen i flera avseenden från avtalen med cellulosa- och trämasseföreningarna. Sålunda skola de olika företagsstiftelserna erhålla 6 i stället för 4 procent av de utav vederbörande företag inbetalda avgifterna, och den inom riksgäldskontoret bildade skogsvårdsfonden skall tillföras 10 i stället för 12 procent. Vidare skola visserligen 15 procent av avgifterna avsättas till en inom riksgäldskontoret bildad lågkonjunkturfond, men denna fond skall vara skild från den i avtalen med cellulosa- och trämasseföreningarna omnämnda lågkonjunkturfonden, så att dess medel få tagas i anspråk endast för arbetsanskaffning eller liknande ändamål inom papp- och pappersindustrien. Slutligen skola de 3 procent av avgifterna, som äro avsedda för forskningsändamål, tillfalla Stiftelsen Pappersbrukens Forskningsinstitut.

Även pappersbruksföreningen har i anslutning till sitt avtal utfäst sig att tillse, att priserna på hemmamarknaden hålla sig på en betydligt lägre nivå än exportpriserna.

I anslutning till de sålunda ingångna avtalen utfärdades kungörelse den 21 december 1951, nr 800, angående ändring i den vid kungörelsen den 3 november 1950 (nr 586) om prisutjämningsavgift å vissa trävaror, pappersmassa av trä samt vissa slag av papp och papper fogade förteckningen. Genom kungörelsen ha fastställts de prisutjämningsavgifter, som skola gälla från och med den 1 januari 1952. Sålunda är prisutjämningsavgiften för mekanisk massa 230 kronor, för viskos 480 kronor, för annan cellulosa 650 kronor samt för tidningspapper 400 kronor och för övrigt papper och papp 300 kronor, allt per ton. Beträffande massa och tidningspapper innebär detta, att avgiften höjts, och i fråga om papp och övrigt papper att avgiften sänkts i förhållande till fjärde kvartalet 1951. Prisutjämningsavgifterna i fråga om massa, papp och papper äro för närvarande något högre än konjunkturutjämningsavgifterna under första kvartalet 1952.

Vidare har genom nämnda kungörelse införts prisutjämningsavgift å vissa slag av trävaror, huvudsakligen rundvirke (bl. a. gruvstolpar, sågtimmer, telefon- och telegrafstolpar) ävensom bjälkar, sparrar och syllar, vilka tidigare icke varit belagda med avgift. Prisutjämningsavgifterna för trävaror utgå efter den 1 januari 1952 med oförändrade belopp i förhållande till år 1951, nämligen för huvuddelen av varuområdet med 14 kronor per m³ fast mått.

Vad angår redovisningen av de år 1952 inflytande prisutjämningsavgifterna bör nämnas att utöver de för 1951 tillämpade fem varugrupperna ytterligare en grupp tillkommit, avseende telegraf- och telefonstolpar. Härjämte har gruppen pappersved utökats till att avse övriga rundvirkeskvaliteter. Även gruppen övriga trävaror har fått något vidgad omfattning.

Departementschefen. Sedan den 1 juli 1945 har Kungl. Maj:t haft riksdagens bemyndigande att för stabilisering av den inhemska prisnivån uttaga prisutjämningsavgift vid export av varor. Prisutjämningsavgiftens syfte har angivits vara att förhindra att höga utlandspriser på vissa varor skola utöva ett stegrande inflytande på de inhemska varupriserna. Det har vidare förutsatts, att man, när fråga om uttagande av prisutjämningsavgift uppkommer, bör söka nå överenskommelse därom med vederbörande exportörer. Härutöver har uttalats att, vid övervägande av spörsmål rörande prisutjämningsavgift, i varje särskilt fall jämväl andra synpunkter än de rent prispolitiska, bl. a. handelspolitiska synpunkter, böra vinna beaktande. Bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgift gäller för närvarande endast till innevarande budgetårs utgång.

Hittills har prisutjämningsavgift uttagits endast på skogsindustriprodukter. Under den tid bemyndigandet gällt har det i regel visat sig möjligt att efter förhandlingar med berörda organisationer eller företag träffa avtal om utgående avgifter. I huvudsak som komplettering härtill ha avgifter uttagits genom formellt åläggande för de till avtalen icke anslutna exportörerna att erlægga prisutjämningsavgift.

Den under år 1950 inträdda stegringen av exportpriserna för skogsindustriprodukter har år 1951 följts av en markant ytterligare prisökning. I överensstämmelse med de i slutet av 1950 ingångna avtalen med branschorganisationerna ha sålunda under år 1951 konjunkturutjämningsavgifterna å massa och papper successivt höjts. Efter förhandlingar ha nya överenskommelser träffats med cellulosa-, trämasse- och pappersbruksföreningarna rörande konjunkturutjämningsavgifter för år 1952. Uppgörelserna innebära bl. a., såsom framgår av de tidigare lämnade redogörelserna, att företagens slutliga andel i avgifterna reducerats i förhållande till de för 1951 gällande överenskommelserna. Betydelsefullt är även att den statliga beskattningen av företagens andel sker omedelbart. Härom har f. ö. särskild överenskommelse träffats med avseende å 4. kvartalet 1951. Vidare ha bestämmelserna om fondering av avgifterna för särskilda ändamål utformats så att samhällliga intressen i ökad omfattning blivit tillgodosedda. Vad angår avgifternas storlek har man i överenskommelserna eftersträvat en smidigare anpassning till den faktiska prisutvecklingen; i nuvarande prisläge ligga avgifterna för massan något högre än under sista kvartalet 1951, medan avgifterna på papper hållits oförändrade eller något sänkts. Parallellt härmed har förordnats om uttagande av prisutjämningsavgift å motsvarande varuslag från företag som ej anslutit sig till avtalen. Vidare skall prisutjämningsavgift uttagas å pappersavfall samt å rundvirke och trävaror, varvid jämväl viss utvidgning av varuområdet ägt rum. Trävaruexportföreningen har — bortsett från att avtalet för år 1951 förlängts att gälla även för januari 1952 — avböjt att träffa avtal om konjunkturutjämningsavgifter för år 1952. I avvaktan på att marknadsläget för trävaror bättre skall kunna överblickas, har det ansetts motiverat att tills vidare bibehålla samma prisutjämningsavgifter som under år 1951.

Gemensamt för systemen med konjunkturutjämningsavgifter och prisutjämningsavgifter är, att de inflytande medlen — fränsett skatt — inbetalas till riksgäldskontoret, som icke äger disponera ifrågavarande medel i sin normala verksamhet. Medlen komma härigenom att steriliseras. Uttagandet av här ifrågavarande avgifter utgör sålunda, såsom närmare utvecklats i propositionen nr 220/1951, ett led i den allmänna ekonomiska politiken och får ses som ett uttryck för strävandena att begränsa de inflationistiska verkningarna av den högt uppdrivna vinstkonjunkturen inom skogsindustrien. Detta innebär samtidigt att motiveringen för avgifterna på vissa exportvaror vidgats därhän att allmänna konjunkturaspekter fått göra sig gällande vid sidan av de rent prispolitiska synpunkterna.

Under föregående år kunde de inhemska priserna på papper och pappersmassa ej hållas i sådan relation till exportpriserna som i och för sig varit önskvärt. Hemmamarknadspriserna tenderade nämligen att uppnå eller i vissa fall till och med att överstiga exportprisnivån. I de med branschorganisationerna för år 1952 träffade överenskommelserna ingår som ett betydelsefullt led att organisationerna förbundet sig att vid försäljning på hemmamarknaden tillämpa priser som enligt vissa grunder understiga exportpriserna; samtidigt har hemmamarknaden tillförsäkrats oförändrade leveranskvantiteter. Härigenom hoppas man tillgodose det syfte med avgifterna, som går ut på att exportpriserna böra förhindras att med full styrka slå igenom på den inhemska prisnivån.

Här må vidare framhållas, att den senaste utvecklingen kan aktualisera frågan om en mera vidsträckt tillämpning av prisutjämningsavgifter på exporten än som hittills varit fallet. Det har som bekant inträffat en avsevärd stegring av exportpriserna även utanför skogsindustriens område, men denna stegring är mycket oenhetlig såväl i fråga om olika produkter som med avseende å skilda marknader. I sistnämnda hänseende är att märka, att det svenska betalningsöverskott i förhållande till utlandet, som uppstått under 1951, väsentligen hänför sig till länder, ingående i den europeiska betalningsunionen, samt vissa sydamerikanska länder. Den inriktning av vår export mot hithörande länder, som i förening med prisstegringen på skogsprodukter och andra produkter orsakat det stigande betalningsöverskottet, är ägnad att inge betänkligheter. Det är önskvärt att väsentligt kunna öka exporten till och därigenom möjliggöra stegrad import från vissa andra länder, där man f. n. av valutaskäl måste starkt begränsa sina inköp. Även om den enskilde exportörens vinst blir större vid försäljning till länder, anslutna till den europeiska betalningsunionen, och andra länder, beträffande vilka valutaöverskott nu föreligger, är den starka exportinriktningen på dessa marknader uppenbarligen ur landets synpunkt förenad med nackdelar. Det är därför angeläget att främja en ändrad inriktning av exporten. Skulle prisstegringen på skogsprodukter numera ha nått kulmen och till äventyrs efterföljas av en tillbakagång av priserna — härpå tyda åtskilliga tecken — kunna dessa omständigheter tänkas bidra till en önskvärd ändring i exportens inriktning. Överläggningar med industrien ha i olika for-

mer ägt rum för att undersöka de praktiska möjligheterna för en dylik ändring i exportens inriktning. Härutöver kunna emellertid åtgärder från det allmännas sida bli erforderliga, och i det hänseendet är det icke uteslutet att prisutjämningsavgifter kunna ifrågakomma. Det ligger i sakens natur att tillämpning av prisutjämningsavgifter för detta ändamål bör ske med stor försiktighet och tillgripas först efter ett allsidigt bedömande av avgifternas verkan. Jag förutsätter även att förhandlingar med vederbörande exportindustrier skola föregå eventuella åtgärder av nu antydd art.

Giltighetstiden för de träffade överenskommelserna med svenska cellulos-, trämasse- och pappersbruksföreningarna omfattar hela år 1952. Frågan om en förlängning av berörda avtal kan vid innevarande års utgång bli aktuell. Förutsättning för överenskommelse härom kan sägas vara, att fortsatt bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgift erhålles. Även av andra skäl kunna, i enlighet med vad i det föregående angivits, prisutjämningsavgifter finnas påkallade.

Av det anförda framgår, att behov föreligger av fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att uttaga prisutjämningsavgift. Bemyndigandet torde därför böra förlängas, förslagsvis med ett år till och med den 30 juni 1953, och torde liksom hittills böra göras generellt.

III. Användningen av influtna prisutjämningsavgifter m. m.

Influtna prisutjämningsavgifter tillföras enligt gällande bestämmelser en inom statskontoret upprättad diversemedelsfond. Beträffande vissa slag av prisutjämningsavgifter gäller att de skola bokföras särskilt inom fonden. Med hänsyn härtill kunna avgifterna uppdelas i fyra olika kategorier. I det följande lämnas för varje kategori en kortfattad redogörelse för vad som gäller om dispositionen av avgifterna samt för vissa till Kungl. Maj:t inkomna förslag angående användning av avgifterna. Vad angår tiden intill den 9 mars 1951 torde för närmare kännedom om viktiga dispositioner i övrigt få hänvisas till propositionerna nr 255/1945, 237/1946, 285/1947, 269/1948, 178/1949, 124/1950 och 167/1951.

1. Prisutjämningsavgifter influtna budgetåren 1945/49.

Till diversemedelsfonden inflöto under budgetåret 1945/46 18 355 000 kronor samt under budgetåret 1946/47 27 010 210 kronor. Av de under 1947/48 och 1948/49 inflytande medlen skulle vissa medel, som komma att beröras i följande avsnitt, bokföras särskilt. Frånsett dylika medel bokfördes å fonden budgetåret 1947/48 ett belopp av 3 386 878 kronor samt under budgetåret 1948/49 ett belopp av 1 185 914 kronor. För senare uttagna avgifter gälla särskilda bestämmelser. Tillhoppa har sålunda — frånsett särskilt bokförda medel — under budgetåren 1945/49 influtit ett belopp av 49 938 002 kronor.

Praktiskt taget hela detta belopp är numera taget i anspråk. Behållningen av här avsedda avgifter i diversemedelsfonden utgjorde sålunda enligt uppgift från statskontoret den 31 december 1951 endast 620 873 kronor. Hånsyn måste emellertid tas till belopp, som av Kungl. Maj:t tidigare anvisats ur fonden men icke utanordnats. Ifrågavarande belopp utgör — om man frånser tillämnade dispositioner, som ej komma att fullföljas — 163 841 kronor. Den disponibla behållningen uppgår sålunda till (620 873 — 163 841 =) 457 032 kronor.

I detta sammanhang bör emellertid uppmärksammas att Kungl. Maj:t i anledning av förslag i proposition nr 285/1947 erhållit bemyndigande att, för den händelse ett av norrlandskommittén framfört förslag om att inrätta en sågverksskola vid Strömsnäs sågverk i Västernorrlands län anses böra genomföras, täcka härför erforderliga engångskostnader av ca 425 000 kronor med medel ur diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter. Kungl. Maj:t har ännu icke tagit ställning till frågan om bidrag skall utgå. Skulle så bliu fallet, minskas den disponibla behållningen till drygt 30 000 kronor.

Rörande dispositioner av hithörande medel, som företagits under tiden sedan förra årets proposition framlades och alltså bidragit till den förut berörda nedgången i behållningen, torde här böra nämnas följande.

I enlighet med vad som föreslagits i propositionen nr 167/1951 och av riksdagen godkänts, har Kungl. Maj:t genom beslut den 1 juni 1951 anvisat eller avsatt sammanlagt 1 160 000 kronor, varav 500 000 kronor till skogsstyrelsen för att anlägga skogsfröplantager, 100 000 kronor till föreningen skogs- och lantbruksfilm för framställning av skogsfilmer, 500 000 kronor till Svenska träforskningsinstitutet för viss forskningsverksamhet, 50 000 kronor till styrelsen för Jordbrukare-ungdomens förbund för att främja klubbarbete inom skogsbruket under år 1952 samt 10 000 kronor till statens skogsforskningsinstitut för att slutföra en undersökning rörande framställningskostnaderna för olika småvirkessortiment.

Sedan riksdagen (r. skr. nr 242) lämnat utan erinran i propositionen nr 167/1951 framfört förslag att det i fonden kvarstående odisponerade beloppet borde få av Kungl. Maj:t disponeras för vissa skogliga eller sociala ändamål av mindre kostnadskrävande natur, har Kungl. Maj:t den 5 oktober 1951 i anledning av framställning från Godtemplarordens studieförbund anvisat 12 000 kronor ur fonden såsom bidrag till förbundets studiecirkel- och biblioteksverksamhet bland Jämtlands och Värmlands läns skogsarbetare under arbetsåret 1951/52. Därjämte har Kungl. Maj:t den 23 november 1951 efter framställning från styrelsen för Luleå stadsbibliotek, centralbibliotek för Norrbottens län, föreskrivit att 10 000 kronor ur fonden skola utgå såsom bidrag till bokinköp för biblioteksverksamheten bland skogsarbetare i Norrbottens län.

Slutligen må nämnas att det föreligger en framställning från professorn vid skogshögskolan S. Petrini om bidrag med 40 000 kronor till specialutbildning i skoglig fotogrammetri. Beredningen av detta ärende är ännu icke avslutad.

2. De mindre sågverkens konjunkturutmättningsfond av år 1948.

Prisutmättningsavgifter, inbetalda för vissa i kungörelsen 1947:184 avsedda trävaror, ha, som förut antytts, enligt Kungl. Maj:ts beslut den 9 maj 1947 bokförts särskilt inom diversemedelsfonden. Beträffande dispositionen av dessa prisutmättningsavgifter har Kungl. Maj:t i beslut den 6 februari och den 19 mars 1948 förordnat, att de skola överföras till en särskild av statskontoret förvaltdad fond, benämnd De mindre sågverkens konjunkturutmättningsfond av år 1948. Rörande fondens förvaltning m. m. ha följande föreskrifter meddelats. Delägare i fonden äro tillverkarna av de trävaror, för vilka de till fonden överförda prisutmättningsavgifterna erlagts. För avgörande av frågor om utbetalning av medel ur fonden är tillsatt en särskild nämnd. Medel ur fonden kunna utgå för forsknings- och andra ändamål, som äro av samfällt intresse för trävaruindustrien. Återstående medel ur fonden skola utbetalas till delägarna. Till frågan om de grunder, efter vilka fondens medel skola fördelas mellan delägarna, skall Kungl. Maj:t, efter förslag av nämnden, taga ställning.

Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 4 mars 1949 skulle tills vidare samtliga prisutmättningsavgifter, som jämlikt kungörelsen 1947:184 erlades för trävaror, tillföras nämnda fond. Inbetalningar till fonden ha skett intill utgången av år 1950.

Sedan nämnden inkommit med förslag till grunder för fördelning av fondmedlen mellan delägarna, har Kungl. Maj:t den 3 november 1950 och den 23 november 1951 förordnat, att 80 procent av influtna avgifter skola återbäras till delägarna. Återbetalningar till delägarna ha i anslutning härtill ägt rum under januari 1951 och januari 1952; det är meningen att återstoden skall återbetalas under januari 1953.

Den 31 december 1951 hade konjunkturutmättningsfonden tillförts sammanlagt 39 880 406 kronor, exklusive ränta. De belopp som i enlighet med förenämnda beslut successivt återbetalas uppgå till sammanlagt 31 904 325 kronor. Återstående 20 procent av avgifterna belöpa sig till 7 976 081 kronor. Upplupen ränta å fondkapitalet utgör enligt uppgift från statskontoret per den 25 januari 1951 1 793 962 kronor. Ränteinkomsterna under återstoden av innevarande år torde komma att uppgå till minst 550 000 kronor. Till förvaltningskostnader för fonden hade den 31 december 1951 åtgått 165 782 kronor. Nämnden har vidare beviljat ett bidrag av 11 500 kronor till Sveriges sågverksägares riksförbund.

Kungl. Maj:t uppdrog den 3 november 1950 åt nämnden för *De mindre sågverkens konjunkturutmättningsfond av år 1948* att, sedan nämnden be-
rett intresserade parter tillfälle att framlägga sina synpunkter, till Kungl. Maj:t inkomma med förslag rörande användningen av de medel, som efter återbetalningen komma att kvarstå i fonden. I skrivelse den 17 maj 1951 har nämnden inkommit med förslag i ämnet.

Vad först angår dispositionen av återstående 20 procent av avgifterna föreslår nämnden att till delägare i fonden, som till denna inbetalt pris-

utjämningsavgifter med sammanlagt cirka 25 000 kronor eller därutöver, skola, i den mån han så önskar, utbetalas resterande 20 procent (exklusive ränta) av de avgifter han erlagt; medlen skola tjäna syftet att bilda företagsstiftelse. Enligt ett av nämnden utarbetat formulär till stiftelseurkund och stadgar för dylik företagsstiftelse skola stiftelses medel disponeras för sociala ändamål till fromma för de anställda, exempelvis för att bereda yrkesutbildning eller för uppförande, reparation eller utrustning av bostäder eller av lokaler för omklädnadsrum, matsalar och samlingsrum för föreringsverksamhet vid företaget. Såsom exempel på andra lämpliga ändamål nämnas även åtgärder för att i övrigt förbättra levnads- och bostadsförhållandena för de anställda ävensom för att inrätta pensionsstiftelse eller understödsförening eller för att överföra medel till redan befintlig sådan stiftelse eller förening. Beträffande företag, där företagsstiftelse icke kommer till stånd, föreslås att resterande andel om 20 procent tills vidare skall inbestå hos nämnden för att av nämnden efter prövning i varje särskilt fall mot redovisningsskyldighet utbetalas till företagen för ändamål, som företagsstiftelserna äro avsedda att tillgodose.

Nämnden har vidare i skrivelsen anmält, att ett flertal framställningar om bidrag av fondmedel för forskningsändamål och andra ändamål, som äro av samfällt intresse för trävaruindustrien, ingivits till nämnden. Sålunda har *Sveriges sågverksägares riksförbund* hemställt, att 3 500 000 kronor anvisas för effektiviseringsåtgärder inom den mindre sågverksindustrien (kursverksamhet, rationaliseringsåtgärder, försöks- och forskningsverksamhet). *Statens hantverksinstitut* har föreslagit att 80 procent av vad som återstode i konjunkturutjämningsfonden, sedan vederbörliga återbetalningar till delägarna ägt rum, måtte avsättas till en särskild fond för den mindre sågverksindustriens effektivisering. *Svenska inlandssågverkens förening*, som är representerad i nämnden, har bl. a. föreslagit, att i runt tal 1 miljon kronor avsättes till en särskild fond för forsknings- och kursverksamhet samt fackutbildning för anställda inom sågverksindustrien. *Svenska träindustriarbetarförbundet* samt *Skogs- och flottningsarbetarförbundet* ha begärt bidrag med ett belopp upp till 2 500 000 kronor att användas för följande ändamål, nämligen en resestipendiefond för anställda inom sågverksindustrien, semester- och studiehjem för sågverksarbetare, anslag till studieverksamhet och bidrag till lokaler ävensom bidrag till socialt betonad verksamhet överhuvudtaget, allt företrädesvis inom den utpräglade skogsbygden. *1950 års sågverkskoleutredning* har hemställt om ett bidrag med mellan 500 000 kronor och 1 000 000 kronor för inrättande av en sågverksskola. *Statens skogsforskningsinstitut* har anhållit om 310 000 kronor för undersökningar rörande bl. a. skogsmarkens näringsförhållanden, produktions-, förnygrings- och kvalitetsundersökningar samt skogsgenetiska och skogsentomologiska undersökningar. Slutligen har *Samarbetsnämnden för skoglig växtförädling och genetik* äskat 150 000 kronor för anläggning av plantager, avsedda för produktion av skogsfrön.

Nämnden uttalar, att den efter granskning av ifrågavarande ansökningar

vill föreslå bidrag med 150 000 kronor till Samarbetsnämnden för skoglig växtförädling och genetik, 300 000 kronor till forskningsverksamhet vid Svenska träforskningsinstitutet och 500 000 kronor till fonden för skoglig forskning. Sistnämnda bidrag träder enligt nämnden i stället för det av statens skogsforskningsinstitut begärda bidraget, vilket uppgives ha förlorat aktualitet med hänsyn till att vissa från andra källor begärda kompletterande bidrag uteblivit. Nämnden är sålunda beredd att av tillgängliga medel lämna bidrag till olika forskningsändamål, som kunna gagna sågverksindustrien, med tillhoppa 950 000 kronor.

Nämnden föreslår slutligen, att de medel, som ej bli ianspråktagna genom sålunda framlagda förslag, tills vidare reserveras för att i första hand disponeras för utbetalning i anledning av sådana ansökningar om delägarskap, som anses böra godkännas men som icke kunna inrymmas i det av tullmyndigheterna till statskontoret inlevererade prisutjämningsavgiftsbeloppet. De medel i fonden, som vid utgången av januari 1953 återstå odisponerade, föreslås skola återbetalas till delägarna i proportion till delägarskapet för att användas till samma ändamål som avses med företagsstiftelserna.

I detta sammanhang torde vidare böra anmälas en av *Södra Sveriges skogsindustriutredning* i skrivelse den 20 december 1951 gjord framställning om bidrag från De mindre sågverkens konjunkturutjämningsfond av år 1948. Utredningen framlägger förslag om bedrivande av rationaliserings- och rådgivningsverksamhet beträffande sågverksindustrien. Verksamheten bör enligt utredningen omhändervhas av en förening. Föreningens verksamhet anses böra planläggas för en tioårsperiod. Kostnaderna under hela perioden beräknas till 3 800 000 kronor. Till stöd för förslaget har utredningen anfört i huvudsak följande.

Enligt en år 1948 utförd sågverksundersökning framgår bl. a. att det är småföretag som dominera sågverksindustrien i de tolv sydligaste länen såväl till antal som beträffande produktion. I fråga om försågningsmetoder konstateras att av allt cirkelsågat virke i landet kommer närmare två tredjedelar från Götalandslänen. Inmot hälften av hela landets cirkelsågade virke härrör från Östergötland och Småland. Endast något mer än en fjärdedel av det virke som försågas i sistnämnda båda landskap är ramsågat. Utredningen framhåller, att om man endast tar hänsyn till försågning av exportkvalitet, måste man räkna med en större virkesåtgång per standard färdig vara vid cirkelsågning än vid ramsågning. Härtill kommer att cirkelsågvaror normalt betinga ett lägre pris. Speciellt vid äldre cirkelsågningsanläggningar bliva dimensionerna icke heller så noggranna som beträffande ramsågade varor. Resultatet vid cirkelsågning är vidare i väsentlig grad mer beroende på sågarens handlag än vid ramsågning. Ur virkesekonomisk synpunkt är det därför i synnerhet vid de mindre verken viktigt med en god utbildning av sågverkspersonalen. Tillverkningskostnaderna vid olika sågverkstyper variera starkt. Kostnaderna vid större ramsågsverk uppgå relativt sett endast till något mer än hälften av kostnaderna vid enkla cirkelsågsverk. Sågverkens effektivitet äro sålunda av skilda anledningar synnerligen skiftande. Enligt utredningen bör det ur landets synpunkt vara av vitalt intresse att vidtaga åtgärder för åstadkommande av en förbättring. En rationalisering av sågverksindustrien särskilt i södra Sverige med dess mångfald av små-

sågverk är ur allmänna synpunkter mycket angelägen icke minst därför att därigenom skulle möjliggöras ett bättre tillvaratagande av råvaran. Ett stort antal småsågar tillvarataga icke förefintliga rationaliseringsmöjligheter. Orsakerna härtill äro bl. a. att många sågverksägare sakna ekonomiska medel för erforderliga investeringar, att man på många håll icke insett fördelarna av en rationalisering samt att expertis icke finnes i tillräcklig utsträckning eller att dess anlåtande ställer sig alltför dyrbart. Statsmakternas åtgärder synas därför bl. a. böra inriktas på att genom upplysning och propaganda väcka sågverksägarnas intresse för rationaliseringsåtgärder samt att för överkomliga kostnader ställa expertis till sågverksindustriens förfogande. Enär produktionsformerna äro underkastade en ständig förändring måste statsmakternas åtgärder på detta område vara ägnade att främja en fortlöpande rationalisering och verksamheten synes därför böra inriktas på relativt lång sikt, förslagsvis en tioårsperiod. Det särskilda organ som bör handha rationaliseringsverksamheten bör icke begränsa sin verksamhet enbart till södra Sverige utan utsträcka den att gälla hela landet. Icke heller bör verksamheten begränsas enbart till de mindre sågverken eller vissa produktionsmetoder. Den största uppmärksamheten bör dock ägnas de mindre sågverkens rationaliseringsproblem icke endast därför att man här har de mest aktuella rationaliseringsbehoven utan även därför att ägarna av dessa ha de minsta möjligheterna att på egen hand lösa hithörande problem. Utredningen har efter överbägande av olika alternativ funnit att det föreslagna rationaliseringsorganet lämpligast bör få formen av en förening. För att komma i åtnjutande av föreningens tjänster bör erfordras medlemskap i densamma. Föreningens angelägenheter skola skötas av en styrelse som utses av en föreningsstämma. Ordföranden jämte en eller flera ledamöter tillsättas av Kungl. Maj:t. Svenska träforskningsinstitutet bör representeras i styrelsen. Föreningens stadgar stadfästas av Kungl. Maj:t. I fråga om kostnaderna för verksamheten måste man — även om kostnaderna för vissa konsultationer skola bäras av de rådfrågande själva — räkna med att organets verksamhet i övrigt drager icke obetydliga kostnader. Föreningen måste ha tekniska konsulenter till sitt förfogande och efter hand bör en viss specialisering kunna ske därhän att man har konsulenter för respektive försågning, transportanordningar, torkning och avfallets tillvaratagande. Förutom lönekostnader tillkomma kostnader för publikationer, erforderliga experiment, resor och lokaler m. m. Årsmkostnaden för rationaliseringsorganet uppskattas till 200 000 kronor under det första verksamhetsåret och 400 000 kronor under följande år eller 3 800 000 kronor under en tioårsperiod. De medel som erfordras för föreningens verksamhet böra enligt utredningen tillskjutas ur De mindre sågverkens konjunkturutmättningsfond av år 1948. Inkomster som inflyta genom konsultationsverksamheten böra användas för ytterligare utbyggnad av föreningsverksamheten.

Ledamoten av utredningen, andre förbundsordföranden G. Näslund har anmält reservation mot utredningens förslag i vad avser finansieringssättet för rationaliseringsverksamheten; han har framhållit, att kostnaderna för rationaliseringsorganet icke borde bestridas av medel, som skäligen borde komma de anställda till godo, samt ifrågasatt, om icke industrien själv borde svara för kostnaderna.

Yttrande över skogsindustriutredningens framställning har inhämtats från nämnden för *De mindre sågverkens konjunkturutmättningsfond av år 1948*. Nämnden framhåller, att den tidigare haft att pröva framställningar från Sveriges sågverksägares riksförbund samt från statens hantverksinsti-

tut om bidrag till effektiviseringsåtgärder för den mindre sågverksindustrien av i stort sett samma art som de av skogsindustriutredningen föreslagna. Vid sin handläggning av dessa och övriga till nämnden inkomna framställningar om bidrag ur fonden ha nämndens ledamöter kommit till den samstämmiga uppfattningen, att fondens medel icke borde anlitas för rationaliseringsåtgärder och utbildningsverksamhet, utan att dylika åtgärder lämpligen borde bedrivas och direkt bekostas av de enskilda företagen själva eller sammanlutningar inom branschen. Däremot har man varit ense om att fondens medel borde kunna i viss utsträckning anlitas för bidrag till sådan grundforskning, som kunde gagna sågverksindustrien. I enlighet härmed har nämnden, såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen, föreslagit att sammanlagt 950 000 kronor måtte ur fondens räntemedel anvisas till vissa organ, som direkt eller indirekt äro verksamma på grundforskningens område. Skogsindustriutredningens framställning säges på intet sätt kunna föranleda nämnden att ompröva sitt tidigare ställningstagande till frågan huruvida dessa medel böra få anlitas för rationaliseringsverksamhet inom sågverksindustrien. Nämnden avstyrker med hänsyn härtill på det bestämdaste skogsindustriutredningens framställning om anslag ur fonden.

Södra Sveriges trävaruexportförening, Stockholms, Södermanlands, Uppsala och Hallands läns skogsägareföreningar ävensom vissa andra delägare i De mindre sågverkens konjunkturutmättningsfond av år 1948, representerade genom advokaten Dag Magnusson i Göteborg, ha i särskilda till handelsdepartementet inkomna skrifter likaledes avstyrkt att medel ur 1948 års konjunkturutmättningsfond anvisas till det av skogsindustriutredningen föreslagna ändamålet.

3. Prisutmättningsavgifter å pappersmassa.

De prisutmättningsavgifter, som influtit på grund av kungörelsen den 11 juni 1948, nr 293, angående prisutmättningsavgift å pappersmassa av trä, ha också bokförts särskilt inom diversemedelsfonden för prisutmättningsavgifter. Genom beslut den 31 mars 1950 har Kungl. Maj:t sedermera föreskrivit, att av ifrågavarande prisutmättningsavgifter för pappersmassa, vilka erlagts av Graningeverkens aktiebolag, Sandvikens cellulosaaktiebolag samt Utansjö cellulosaaktiebolag och sammanlagt uppgingo till 904 185 kronor, skulle den 1 juli 1950 50 procent utbetalas till företagen att disponeras efter gottfinnande. Av återstoden skulle 30 procent användas till uppförande av bostäder åt pensionärer vid företagens anläggningar och 10 procent till sådana skogsförbättrande åtgärder inom företagens egna skogar, som skogsägare enligt skogsvårdslagen icke vore skyldig att vidtaga. Dessa åtgärder skulle genomföras efter samråd med skogsstyrelsen. Återstående 10 procent skulle med lika delar överlämnas till skogsvårdsstyrelserna i Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län att begagnas till skogsförbättrande åtgärder på övriga enskilda skogar inom företagens virkesfångstområden. De för uppförande av pensionärshem och för skogsförbättrande åtgärder avsedda beloppen skulle utbetalas efter den 1 januari 1951. Ifrågavarande avgifter ha därmed slutligt disponerats.

4. Under år 1951 influtna avgifter.

Såsom framgår av redogörelsen i avdelning I har systemet med prisutjämningsavgifter under år 1951 utvidgats att omfatta flera varugrupper än tidigare. I samband härmed har ett nytt system införts beträffande uppbörden, bokföringen och förvaltningen av prisutjämningsavgifterna. De avgifter, som influtit vid export under 1951 av varor, tillhörande någon av följande fem varugrupper, nämligen pappersved, trävaror, pappersmassa, pappersavfall m. m. samt papp och papper bokföras av statskontoret inom diversemedelsfonden särskilt för varje nyssnämnd varugrupp. Hos statens handels- och industrikommission föres vidare med ledning av uppgifter från tullanstalterna ett register, utvisande namnet å den för vilkens räkning exporten ägt rum och det erlagda sammanlagda prisutjämningsavgiftsbeloppet med fördelning på de förutnämnda fem varugrupperna.

De under år 1951 uppburna prisutjämningsavgifter, som hittills influtit till statskontoret, utgöra för pappersved 878 966 kronor, för trävaror 21 233 662 kronor, för pappersmassa 23 272 631 kronor, för pappersavfall 4 870 595 kronor samt för papp och papper 356 467 kronor, eller sålunda sammanlagt 50 612 321 kronor. Beloppet torde komma att stiga ytterligare, då tullanstalterna ännu icke hunnit inleverera samtliga avgifter.

Riksdagen har i anledning av propositionen nr 167/1951 i viss utsträckning tagit ställning till användningen av 1951 års prisutjämningsavgifter. I fråga om trävarorna har sålunda godkänts att 70 procent av avgifterna — med avdrag för de med uppbörden och återbetalningen förenade administrationskostnaderna — under åren 1958—1962 återbäras till den för vars räkning exporten ägt rum, samt att av återstående 30 procent 20 procent reserveras för sociala och 10 procent för skogliga ändamål. I fråga om prisutjämningsavgifterna för pappersmassa och papper har Kungl. Maj:t erhållit riksdagens bemyndigande att efter prövning i varje särskilt fall besluta om eventuell återbäring. Avgifterna för pappersved och pappersavfall slutligen skola icke återbäras utan disponeras för sådana skogliga ändamål, som riksdagen framdeles kan komma att godkänna.

I detta sammanhang bör nämnas, att *styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut* i skrivelse den 21 januari 1952 hemställt om bidrag av konjunkturutjämningsmedel för forskningsverksamhet vid statens skogsforskningsinstitut under en tidsperiod av omkring fem år. Styrelsen framhåller att den skogliga utvecklingen i vårt land på senare tid lett till insikt om nödvändigheten av en omfattande återuppbyggnad av skogsbeståndet. Det pågår också för närvarande ett skogligt restaureringsarbete av imponerande mått. Gallringarna öka i omfattning, skräpskogar och hyggen iordningställas, plantskolor anläggas eller utvidgas, bränningar och kulturer utföras i växande utsträckning. I fråga om arbeten av här antydd art torde enligt vad styrelsen uttalar allmänt erkännas, att stödet av skoglig forskning icke kan undvaras. Den pågående utvecklingen genom denna har

under senare tid aktualiserat en mängd spörsmål med stark anknytning till det påbörjade restaureringsarbetet. Hit kunna räknas problem rörande beståndsvård, föryngring, proveniens, rasförädling etc.

Styrelsen påpekar att institutets med anlitande av statsanslag bedrivna verksamhet huvudsakligen är inriktad på grundforskning. Vid sidan härav har institutet, sedan bl. a. medel ställts till förfogande från diversemedelsfonden för prisutjämningsavgifter, sysslat med praktiska undersökningar i syfte att nå resultat, som direkt kunna tjäna återuppbyggnaden av skogsbeståndet. Nämda bidrag av fondmedel ha lämnats för femårsperioden 1948—52. Styrelsen framlägger nu en plan till fullföljande och intensifiering av ifrågavarande praktiskt inriktade uppgifter för åren 1953—1957. Kostnaderna för tillämnade forskningsuppgifter och utredningar beräknas — sedan avdrag skett för ordinarie forskningsanslag till motsvarande ändamål — enligt följande uppställning.

	Kronor
I. Produktionsundersökningar	502 000
II. Föryngringsundersökningar	738 000
III. Undersökningar rörande skogsproduktionens kvalitet	275 000
IV. Rörelsestudier	80 000
V. Undersökningar rörande skogsmarkens näringsförhållanden ..	375 000
VI. Skogsmykologiska undersökningar	175 000
VII. Skogsgenetiska undersökningar	565 000
VIII. Skogsentomologiska undersökningar	220 000
IX. Specialbearbetningar av riksskogstaxeringens material	145 000
Summa kronor	3 075 000

Den genomsnittliga årskostnaden skulle sålunda uppgå till 615 000 kronor.

Vidare har *styrelsen för fonden för skoglig forskning* i skrivelse den 25 januari 1952 hemställt att fonden av tillgängliga prisutjämningsavgifter måtte tillföras ett ytterligare kapitalbelopp av om möjligt högst 3 000 000 kronor.

Slutligen har *skolöverstyrelsen* den 28 januari 1952 med tillstyrkan överlämnat ansökningar från Östergötlands, Värmlands, Hälsinglands, Medelpads och Västerbottens distrikt av ABF angående anslag om tillhoppa 70 000 kronor till studie- och bildningsverksamhet bland skogsarbetarna i respektive distrikt.

Samtliga under detta avsnitt nämnda framställningar om medel äro för närvarande föremål för remissbehandling.

Departementschefen. Som framgår av den lämnade redogörelsen återstå av de under åren 1945—49 influtna prisutjämningsavgifter, vilka icke bokförts särskilt, endast 457 000 kronor. Härav ha 425 000 kronor reserverats för en sågverksskola. Återstående belopp torde alltjämt av Kungl. Maj:t få disponeras för att tillgodose skogliga eller sociala ändamål av mindre kostnadskrävande natur.

Nämnden för De mindre sågverkens konjunkturutjämningsfond har fram-

lagt förslag om disposition av det belopp som kvarstår i fonden, sedan återbäring skett med 80 procent av inbetalda avgifter. Förslaget innebär i stort sett att resterande 20 procent användas för inrättande av företagsstiftelser eller för därmed jämförligt syfte. Vidare föreslås att följande bidrag skola utgå till forskningsändamål, nämligen 150 000 kronor till Samarbetsnämnden för skoglig växtförädling och genetik, 300 000 kronor till Svenska träforskningsinstitutet och 500 000 kronor till fonden för skoglig forskning. Ifrågavarande bidrag äro avsedda att utgå av fondens räntemedel. Härefter kvarstående medel skola enligt nämndens förslag disponeras i första hand för utbetalning på grund av ansökningar om delägarskap, som anses böra godkännas ehuru de icke kunna tillgodoses inom ramen för de å fonden bokförda prisutjämningsavgifterna, och i andra hand för återbetalning till delägarna att användas till sociala ändamål. Den disposition nämnden sålunda föreslagit ansluter sig i princip tämligen nära till de fördelningsgrunder som under senare år tillämpats för de avtalsenligt fonderade konjunkturutjämningsavgifterna och tillgodoser på ett rimligt sätt intresset av att såväl den skogliga forskningen som de anställda inom sågverksindustrien på olika vägar komma i åtnjutande av de influtna medlen. Jag är därför beredd att tillstyrka att fondmedlen användas i enlighet med förslaget. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter i samband med medlens utanordnande, som må befinnas påkallade.

Detta ställningstagande till nämndens förslag innebär samtidigt att jag icke anser mig kunna biträda Södra Sveriges skogsindustriutrednings hemställan om medel av De mindre sågverkens konjunkturutjämningsfond för upptagande av rationaliseringsverksamhet inom sågverksindustrien. I och för sig synes, i enlighet med vad utredningen anfört, behov av rationaliseringsåtgärder föreligga, varför det måste betraktas som angeläget att lämpliga mått och steg vidtagas i sådan riktning. Önskemålen härutinnan torde emellertid böra ytterligare övervägas, och jag förutsätter att utredningen efter undersökning bl. a. av andra tänkbara finansieringsmöjligheter återkommer med förslag i ämnet.

Vissa huvudlinjer för dispositionen av de under 1951 inflytande avgifterna antyddes i proposition nr 167/1951 och lämnades av riksdagen utan erinran. Sålunda föreslogs att viss återbäring skulle kunna ske såvitt anginge avgifter å trävaror, massa samt papp och papper. Däremot ansågs återbetalning icke böra ifrågakomma beträffande avgifter å pappersved och pappersavfall. Det skulle nämligen möta svårigheter att utreda storleken av varje leverantörs andel i exporten, varjämte en eventuell återbäring i många fall kunde tänkas bli tämligen liten. Att medge återbäring till det mellanled, som ombesörjde exporten, syntes icke ligga i linje med den tanke på återbäring vid sysselsättnings- och avsättningssvårigheter för producenterna, som kommit till uttryck i avtalen med branschorganisationerna. Ifrågavarande avgifter borde därför disponeras för sådana skogliga ändamål, som riksdagen framdeles kunde komma att godkänna. — Då de före 1951 influtna prisutjämningsavgifterna numera äro praktiskt taget slutgiltigt disponerade, synes det rimligt att de under 1951 influtna avgifterna för pappersavfall och pappersved

nu successivt tagas i anspråk för skogliga ändamål i vidsträckt mening, som icke i annan ordning kunna tillgodoses. Jag utgår härvid från att medlen skola kunna användas för sådana åtgärder, som i olika avseenden — direkt eller indirekt — kunna förbättra skogsnäringarnas produktionsförutsättningar. Vad gäller utdelning av bidrag synas frågor av större räckvidd lämpligen böra underställas riksdagen, medan det i övrigt torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att pröva förekommande bidragsärenden. De i det föregående redovisade framställningarna om bidrag av prisutjämningsmedel äro för närvarande föremål för remissbehandling eller vidare beredning, varför det ännu är för tidigt att ta definitiv ställning till de framställda yrkandena. Vad angår den från styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut inkomna framställningen om bidrag synes dock lämpligt att redan nu reservera det belopp, som erfordras för att skogsforskningsinstitutet skall kunna fortsätta sin verksamhet i ungefär hittillsvarande omfattning intill utgången av budgetåret 1952/53. I anledning härav torde ett belopp av högst 175 000 kronor avsättas för att enligt Kungl. Maj:ts prövning i mån av behov disponeras till ifrågavarande ändamål.

Vad angår användningen av de prisutjämningsavgifter, som inflyta under år 1952, torde det ej vara erforderligt eller ens lämpligt att redan nu i detalj binda medlens disposition för olika ändamål. Jag vill sålunda inskränka mig till att beröra vissa spörsmål av större räckvidd.

I likhet med vad tidigare skett synes den möjligheten böra hållas öppen att viss återbäring av avgiften skall kunna äga rum, såvitt gäller trävaror, papper och pappersmassa, i den mån samtidigt avtal träffats om konjunkturutjämningsavgift för motsvarande varuslag. Beträffande gruppen *trävaror* innebär detta att återbäring med 70 procent kan ifrågakomma av avgifter, som uppbäras vid export av trävaror under januari 1952, under det att återstående 30 procent böra reserveras för skogliga och sociala ändamål. Samma principer som gällt för 1951 böra sålunda tillämpas. För återstoden av år 1952 blir läget annorlunda och det kan ifrågasättas om någon återbetalning bör äga rum. Ett närmare ställningstagande till denna fråga torde emellertid icke böra ske för närvarande.

I fråga om prisutjämningsavgifter, som erläggas vid export av *pappersmassa* samt *papp och papper*, bör efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall eventuell återbäring kunna ske. Härvid bör beaktas att avtalen med massaindustrien inrymma bl. a. bestämmelser om erläggande av förskottsskatt samt leveransåtaganden beträffande den inhemska marknaden. Då de utanför avtalen stående exportörerna icke skola erhålla en gynnsammare ställning än företag, som biträtt avtalen, måste prövningen av frågan om återbetalning av prisutjämningsavgift bli förhållandevis restriktiv.

I fråga om *rundvirket* har prisutjämningsavgiften i år utvidgats att avse förutom massaved även gruvstolpar, sågtimmer samt telegraf- och telefonstolpar. Frågan om disposition av avgifter å dessa produkter ävensom å *pappersavfall* torde böra underställas riksdagen, sedan avgifterna slutligt

inbetalts, sålunda år 1953. Redan nu bör dock framhållas att på samma grunder som tidigare åberopats beträffande 1951 års avgifter någon återbäring av avgifter å dessa varuslag ej bör äga rum.

Hemställan.

Åberopande vad i det föregående anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att lämna Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1953 att, med iakttagande av vad i det föregående anförts, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift; samt

att godkänna vad jag föreslagit beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lennart Groll.